

1. 12. 2021

WHISTEBLOWING ONLINE KONFERENCE 2021



Ozvěny z konference
Whistleblowing 2021:
otevřenost na pracovišti
ve světle aktuálních změn
a praxe

Pod záštitou nevládní organizace [Oživení, z.s.](#) proběhla ve středu 1. prosince celostátní online [whistleblowing konference o ochraně osob, které oznamují protiprávní jednání](#). Do konce roku 2021 vstoupí v účinnost nová směrnice o ochraně oznamovatelů, tzv. whistleblowing. Směrnice dopadne na veřejné subjekty i firmy a pro mnohé z nich se bude jednat o novou agendu, se kterou je třeba se vypořádat.

Na celodenní konferenci zaznělo mnoho informací k tomu, jak prakticky zajistit a naplňovat požadavky Směrnice, která vstoupí v účinnost 17.12.2021. Na závěr konference proběhly tři kulaté stoly, které se věnovaly podrobněji otázce, co přináší povinnost zřídit si v organizacích vnitřní oznamovací systém.

V tomto shrnutí naleznete krátký souhrn informací z jednotlivých kulatých stolů, odkazy na záznam panelových debat na konferenci a závěrem přehled zdrojů informací a kontaktů, které Vám mohou být nápomocni v zavádění nové agendy.

Vnitřní oznamovací systém vnímá Směrnice jako primární, oznamovatelé by ho měli upřednostnit. Ale nemusí ho použít, pokud mu nedůvěřují. Vybudovat si v organizaci funkční vnitřní systém tak je benefitem spíše pro samotnou organizaci než pro oznamovatele. Pokud se ho podaří zavést, organizace získává přehled o problémovém dění, má možnost předcházet větším problémům řešením

těch menších. Pro soukromé firmy je benefitem více evidentní, ale i veřejném sektoru lze při funkčním nastavením řešit mnoho problémů přímo na pracovišti.

Aktuální situace v oblasti whistleblowingu v ČR:

- 17.12.2021 začne platit Evropská směrnice o ochraně osob, které oznámí porušení práv EU
 - Česká republika nestihla schválit transpoziční zákon
 - Veřejné instituce a samosprávy si k 17. prosinci musí zajistit vnitřní oznamovací systémy. Vznikne i externí kanál na ministerstvu
-
- Průzkum z roku 2020 ukázal, že **téměř pětina lidí** se setkala s porušováním pravidel na pracovišti
 - **Většina (72%)** se svěřil pouze kolegům nebo rodině
 - Nejčastějším důvodem je **skepsa**, že se věc neprošetří (**34%**) a **strach o práci (24%)**

Aktuálně vzniká mnoho společností, které nabízejí, že povinným subjektům bez námahy s povinnostmi pomohou. Buď technologií na správu oznámení, nebo

dokonce správou celého vnitřního systému. Prosíme, dávejte si pozor při sjednávání partnerství. Pokud vzniknou jakékoliv problémy v rámci ochrany oznamovatele, odpovědný je vždy povinný subjekt, nikoliv externí dodavatel.

TÉMATY KULATÝCH STOLŮ

1) Právní rámec nastavení oznamovacích systémů aneb Co se mění a pro koho od 17.12.2021?

- **K 17.12. 2021 vzniká povinnost zajistit v organizaci vnitřní oznamovací systém (VOS) těmto subjektům:**
 - ✓ **Státní úřady:** zde již fungují vnitřní oznamovací systémy podle vládního nařízení.
 - ✓ **Orgány územních samosprávných celků:** platí pro samosprávné celky nad 10 tisíc obyvatel
 - ✓ **Další veřejné instituce:** tato kategorie je nejvíce nejasná. K vyřešení otázky, zda se na instituce vztahuje přímý účinek Směrnice slouží [metodika Ministerstva Spravedlnosti](#)

Ostatní subjekty čekají na schválení českého zákona, který by měl podle informací z ministerstva spravedlnosti být prioritou nové vlády. Čeká se, že by mohl být účinný od roku 2023.

- **K 17.12.2021 na ministerstvu spravedlnosti vznikne externí oznamovací systém**
- **Věcná působnost Směrnice EU se vztahuje pouze na porušování práva EU [v 10 přímo vymezených oblastech:](#)**
 - ✓ Do přijetí a účinnosti českého transpozičního zákona je vždy nutné u oznámení posoudit, zda spadá do působnosti Směrnice
 - ✓ Státní úřady tak přijímají oznámení podle nařízení vlády č. 145/2015 Sb. a zároveň oznámení podle Směrnice. Pro správný výkon těchto dvou povinností by mělo ministerstvo vnitra vydat zvláštní metodiku. Do té doby jsou platné [aktuální metodické pokyny](#).
- **Oznamovatel je:**
 - ✓ ve smyslu Směrnice je to fyzická osoba, která se v souvislosti s prací nebo jinou obdobnou činností dozvěděla o protiprávním jednání, které porušuje právní předpis spadající do jedné z oblastí vymezených Směrnicí a oznámila je prostřednictvím možných kanálů pro oznámení
 - ✓ Oznamovatel nemá povinnost oznamovat nejdříve pomocí vnitřního oznamovacího systému
- **Zavedení VOS znamená zejména:**
 - ✓ Určit příslušnou osobu
 - ✓ Zavést oznamovací kanály
 - ✓ Zavést procesy pro prošetření, komunikaci a přijímání nápravných opatření ve vnitřních předpisech
 - ✓ Informovat o možnostech oznamování vně i uvnitř organizace

2) Zřízení a management kanálů pro oznamování aneb Zvládneme to sami nebo máme poptat někoho externího?

➤ Interně nebo externě?

- Jedna z hlavních otázek, oba přístupy mají své výhody a nevýhody
- Není nutné si vybrat absolutně, lze různě kombinovat oba přístupy, VOS je možné i sdílet
- Zřízení celého systému musí odpovídat organizační struktuře a možnostem organizace, “kopírovat” nastavení jiných organizací nemusí být funkční
- Odpovědnost nese vždy povinný subjekt, přestože si nechává vnitřní systém spravovat externě.

➤ Správa externím dodavatelem:

- ✓ Méně starostí se zajištěním, existují celé balíčky služeb
- ✓ Může být pro oznamovatele důvěryhodnější, že oznamují mimo organizaci
- ✓ S největší pravděpodobností tak zajištěn právník, který dokáže dobře posoudit věcnou působnost oznámení, komunikovat s dalšími orgány atd.
 - ✗ Zejména v návazném procesu – skutečné prošetření oznámení často obnáší znalost vnitřní struktury a fungování organizace
 - ✗ Návrhy na opatření také mohou být pouze formální
 - ✗ Nutné rozpoznat dopředu kvalitu poskytovaných služeb – nedostatky v této oblasti mohou přinést mnohem větší problémy celé organizaci

➤ Správa interně:

- ✓ Možné řešit i pracovněprávní a personální problémy, podle požadavků vedení
- ✓ Možnost větší kontroly, že je vše nastavené správně, existují již technické aplikace, které pomohou se správou i bezpečností
- ✓ Znalost prostředí organizace umožňuje hledat řešení problému na míru, stejně tak v některých oblastech dokáže i lépe zajistit prošetření
 - ✗ Najít vhodné osoby není jednoduché
 - ✗ Může déle trvat, než se vybuduje důvěra oznamovatelů
 - ✗ Ze začátku sebere více kapacit celý systém nastavit

➤ Co potřebuje funkční oznamovací systém?

- ✓ Aktivní podporu a účast vedení organizace – musí být komunikováno různými způsoby uvnitř i vně organizace
- ✓ Nastavení procesů ve vnitřních předpisech – technické zajištění přijetí oznámení je začátek – funkčnost se ukáže zejména v prošetření a nápravách
- ✓ Komunikace přijatých opatření a vyřešených problémů je nejlepším posílením důvěryhodnosti

3) Jak prošetřovat oznámení? aneb Přišlo oznámení. A co teď?

➤ Příslušná osoba

- Směrnice nijak neupravuje, kdo je vhodnou příslušnou osobou
- Již teď je patrný velký rozdíl mezi soukromým a veřejným sektorem v pojetí této role
- Soukromé firmy mají motivaci dávat větší pravomoci k prošetřování – hlídání vlastních zájmů, možnosti vyvinění z odpovědnosti atd. X ve veřejném sektoru více vnímáno jako pozice, která dohlíží na předávání informací kontrolním orgánům nebo orgánům činných v trestním řízení
- I ve veřejném sektoru lze účinně oznámení prošetřovat, příkladem je činnost prošetřovatelů na ministerstvu dopravy

- je lepší jmenovat více osob, které se buď zastupují nebo projednávají společně, jde o značně odpovědnou roli
- Důležité je školení příslušných osob – bez odborných znalostí, jak si počínat, bude příslušná osoba pouze předavač informací
- Postupy, které je potřeba zvolit pro prošetření oznámení se liší, podle typu oznámení. Ze zkušeností vyplývá, že je dobré si předem připravit na co a koho se zeptat, jaké informace požadovat k nahlédnutí.
- Opatření k nápravě se také budou velmi lišit – důležitá je komunikace s vedením a jeho aktivní role při jejich přijímání
- Postup při komunikaci s oznamovatelem a prověřování oznámení se neřídí správním řádem.

➤ Evidence oznámení

- V současné době není vyřešeno oddělení oznamovacích kanálů od spisové služby. Problém se řeší v součinnosti ministerstva spravedlnosti a vnitra. Je nutné zajistit, že k přijatým oznámením budou mít přístup pouze příslušné osoby.
- Je důležité dávat pozor na správu přístupů k oznámením – dobré nastavit pravidelné kontrolní procesy, že přístup mají jen oprávněné osoby

➤ Nerelevantní oznámení

- Přes oznamovací kanály budou přicházet i nerelevantní oznámení
- Oznamovatel, který zasílá nerelevantní podnět nemá právo na ochranu podle Směrnice
- Nutné komunikovat s oznamovatelem, ale podnětem se není nutné dále zabývat
- Oznamovatel má právo v případě nesouhlasu se závěry oznámení zaslat na ministerstvo spravedlnosti jako externímu kanálu
- Z praxe vyplývá, že některé nerelevantní podněty je možné řešit. Týká se to zejména podnětů, které směřují k problémům v pracovním kolektivu. Přestože nejde o porušení konkrétních pravidel, může se vyplatit takové oznámení řešit.

Kde hledat informace?

- Ministerstvo spravedlnosti je garantem tématu a zaštiťuje metodickou podporu povinným subjektům i oznamovatelům
[Metodika k přímé aplikovatelnosti směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie](#)
- Ministerstvo vnitra nabízí metodické materiály pro prošetřovatele. Do vydání aktualizované verze slouží pro příslušné osoby
[Metodický pokyn č. 8/2015](#)
- Pro příslušné osoby může sloužit i web ministerstva práce a sociálních věcí Důstojné pracoviště – nabízí metodiky a podklady pro prošetřování šikany a dalších problémů na pracovištích veřejné správy
[Důstojné pracoviště](#)
- Obrátit se můžete i na neziskové organizace:
[Oživení](#) a naše podpůrné Centrum pro oznamování: <https://www.whistleblowingcenter.cz/>
[Transparency International ČR](#)
- Jedním z nástrojů na technické zajištění bezpečného kanálu je aplikace Nenech to být (NNTB)
<https://www.nntb.cz/>
- **KONTAKTY Oživení z.s.**, www.oziveni.cz, oziveni@oziveni.cz
 - Šárka Zvěřina Trunkátová, sarka.trunkatova@oziveni.cz
 - Lenka Jeřková, lenka.jezkova@oziveni.cz

ZÁZNAM z konference zde

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLRHgrwrhs80eTCwLjnFtQZjmgFOVPaUei>

Děkujeme za podporu
PARTNERŮM
a sponzorům konference

